

פרק ג בורר בשבת סעיף כב

כב. פירות או ירקות שרוצים לשוטפם במים מן הפסולת שלהם, יש להבדיל בין פסולת המעורבת עם הפירות, לבין פסולת הדבוקה על - גבי הפירות, וכדלהלן:

פירות או ירקות שמעורבת בהם פסולת כלשהי, ואין רוב בני אדם אוכלים כזה^(ט), אסור לתתם במים כדי שהפסולת תרד או תעלה מהם^(י), וכן אסור לשטוף את הפסולת על ידי זרם מים, שכן גם בזה יש משום הפרדת הפסולת מן האוכל^(יא), אלא יכין וישטוף את פירותיו בערב שבת.

ואולם, אם הפסולת דבוקה בפירות, או שיש עליהם אבק או חומר ריסוס וכדו', מותר להסיר את אלה^(יב) על ידי הזרמת מים עליהם^(יג), ויעשה כן רק סמוך לאכילת הפירות^(יד); וכן מותר לקלוף פירות וירקות (כגון צנון) על העפר הדבוק בהם, והוא שיעשה זאת סמוך לאכילתם^(טו).

ומותר להסיר את האבק ואת חומר הריסוס וכדו' שעל הפרי אף על ידי שפשוף הפרי ביד או במטלית יבשה^(טז), וגם את הלכלוך הדבוק בפרי, מותר להסירו ביד, לפני אכילת הפרי^(יז). ומותר לחטא פירות נקיים על ידי שריה בחומר מחטא^(יח).

^(ט) דומיא דסינון משקה, להלן סעי' נג, ואם רוב בני אדם נוהגים לאכול כזה, לית ביה משום איסור ברירה, עיין סי' שיט סעי' י ובמ"ב ס"ק לד, ע"ש ס"ק לה, דמשמע שהוא נקיט לעיקר כדעה הראשונה, דכל שרוב בני"א אוכלים כך, מותר, וע"ש בביה"ל ד"ה הואיל, דאפשר דבעינן נמי שהוא עצמו בדרך כלל לא יקפיד.

^(י) סי' שיט סעי' ח ובמ"ב ס"ק כח, ע"ש בביה"ל ד"ה דהו"ל, דאית ביה נמי איסורא דאורייתא, וע"ע אג"ט סעי' טו ו - טז, דדעתו שהוא דרבנן, וכ"ה בש"ש מלאכת בורר בב"ר ס"ק נ, בקצוה"ש ח"ח דף קט בהגהות על הבדחה"ש שם ובתולדות שמואל ח"ג סי' יט ס"ק ט.

^(יא) סי' שיט סעי' ח ובמ"ב ס"ק כט.

^(יב) כן שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, לחלק בין מנהג העולם להדיח פירות וירקות לבין דינא דאיסור שריית כרשינים במים, דלעיל הערה נ. וכן מקילים בפשיטות בהדחת פירות וירקות, עכ"פ סמוך לסעודה, בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קכה ובקצוה"ש סי' קכה בבדה"ש ס"ק טז ובח"ח דף קה, וכ"ה בשו"ת צ"ץ אליעזר ח"ו סי' לו (וצ"ע בלשון המ"ב ס"ק כט - כדי להסיר האבק והעפר מעליהם). והראיות לזה, א. מהא דמותר להדיח כלים בשבת, סי' שכג סעי' ו. אולם להאמור לעיל הערה ז, אפשר דיש לחלק בין שטיפת פירות להדחת כלים, אך עיין סי' שיח בב"י בענין קוליס האספנין בשם ספר הפרדס, שמדמה דין הדחת הדג לדין הדחת כוסות וקערות; ב. מהא דח"י הרשב"א שבת קטו א ד"ה יוהכ"פ ובמ"מ בפ"א מה' שביבת עשור ה"ג, דקניבת ירק שהתירו ביוהכ"פ מן המנחה ולמעלה, דהיינו הדחת ירק, ועיין בזה בקצוה"ש הנ"ל ח"ח או"ק ו; ג. מהא דסי' שיח סעי' ד, דמותר להדיח דג מלוח במים קרים, וכדברי הפרדס הנ"ל שמדמה דין זה לדין הדחת קערות; ד. עוד נ"ל להביא ראיה מהא דסי' שיח במ"ב ס"ק י בשם הר"ן, מהא דמדמיחם בשר מהדם שעליו. עוד שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאפשר שניקוי דבר מן הלכלוך שעליו אינו נקרא בשם בורר אלא ניקוי, עיין לעיל הערה ז.

^(יג) ועיין בשו"ת אג"מ וקצוה"ש הנ"ל המצדדים שלכתחילה מוטב לשטוף את הפירות ע"י זרם מים ולא ע"י הכנסת הפירות לתוך מים.

^(יד) עיין שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קכה וקצוה"ש ח"ח בבדה"ש ס"ק נ, שמסתפקים אי מותר גם אלאחר זמן, וי"ל דלפי ספר הפרדס הנ"ל בהערה נב משמע דמותר גם אלאחר זמן, דומיא דהדחת כלים, אך בס"י שיח בפמ"ג א"א ס"ק ה כתב, דהא דמותר להדיח בשר מהדם שעליו, הוא משום דדעתו לאכול מיד, ע"ש, ומבואר מדבריו דהדחה מותרת רק סמוך לסעודה; שמעתי מפי חכ"א.

^(טו) סי' שכא סעי' יט ברמ"א, וכדלהלן סעי' לג.

^(טז) דבהא פשיטא דמותר, מכיון שאין האבק וחומר הריסוס בעין, והוא כמסיר אבק ועפר מבגד שלא מצינו בזה איסור ברירה, שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל (ועיין עוד לעיל הערה ז), ועיין לעיל הערה נב, וכ"ה להתיירא בתולדות שמואל ח"ג סי' יט ס"ק יח.

^(יז) עיין קצוה"ש הנ"ל, וכן שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דהא דמבואר דאין שפין את הכרשינים, היינו שמשפשוף הכרשינים ביד להפריד בין הפסולת והאוכל, ואח"כ מוציא את הפסולת, או כמו שכתב באג"ט מלאכת בורר סעי' טז, שהשפשוף הוא בתוך המים וכוונתו להצניף את הפסולת, ועיין גם בפסקי הרי"ד, דהיינו שמשפשוף כדי להסיר את הקליפה, וצ"ל דכוונתו בקולף להניח או כהאג"ט הנ"ל. גם י"ל, דאין שפין היינו במשפשוף הרבה כרשינים ביחד וע"ז נופלות הקליפות והפסולת, דהוה דרך ברירה. אבל הסרת הלכלוך מעל הפרי והוא אוכל את הפרי מיד, הרי"ז דרך אכילה ושרי, עכ"ד.

^(יח) שמעתי מפי החזו"א זצ"ל, לגבי שהיה במי קלי. ונראה ראיה לדבריו מהא דסי' שיט סעי' י ובמ"ב ס"ק לד, ולא דמי להא דביה"ל ד"ה הואיל, די"ל דהכא עדיף טפי מכיון שאין בו בפרי כל ממשות מחומר הריסוס. וע"ע קצוה"ש ח"ח דף קצו בבדה"ש, שחושש בזה משום עובדין דחול. ולענין הכנת מי הקאלי בשבת, עיין סי' שכ במ"ב ס"ק נו ו - נט, דכל שאינו לצורך אוכלין, יש בו משום צביעה, והרי המים אינם עומדים כאן לשתיה אלא לרחיצה, ואדרבה, הקאלי פוסל את המים משתיית אדם, ולכאורה י"ל דאסור, ועיין שו"ת יביע אומר ח"ב סי' כ. וגם אין מועילה כאן העצה דסי' שיח במ"ב ס"ק ט"ז ובשעה"צ ס"ק סה, כי שם אינו אלא בתור צירוף למ"ד דיש צביעה באוכלין, אבל בני"ד י"ל דאסור. אלא דיל"ע, דהלא אין רצונו לצבוע המים, ולמה לא יהא דומה להא דסי' שכ במ"ב ס"ק קמו, דבמקום הדחק שרינן כיון דהוה דרך לכלוך, ועיין סי' שכ במ"ב ס"ק נט, דכל שאי אפשר להיזהר, שרינן דרך לכלוך. וגם שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאף שכתב הח"ס שבת עד ב, דהא דאין צביעה באוכלין הוא כמו אין עיבוד באוכלין, ע"ש, מ"מ מסתבר שכמו שמתר לשים טיפות וואליריאן וכדו' בתוך מים, אף על גב שצובע בכך את המים ופוסל אותם משתייה, ואפ"ה שרי, מפני שכוונתו לרפואה ולא לצביעה, כך גם כאן שכוונתו לחיטוי ולא לצביעה, ולכן י"ל דשרי.